

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: DR. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik
minden héten egyszer
szombaton, fél iven.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: DEBRECZEN, KOLLÉGIUM
Ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Előfizetési ár: egész évre
2000 K., félévre 1000 K.
Egyes szám ára 150 K.

Magunkról.

Mint minden szellemi munkára irányuló vállalkozásnak, úgy a mi lapunknak a helyzete és jövője is hova inkább bizonytalanra fordul. Annál a barátságos viszonyról fogva, amelyben lapunk az előállító nyomda-vállalattal van, eddig sikerült a nagyobb megterheléseket elkerülni. Ma azonban már úgy az anyag, mint a munka ára annyira emelkedett, hogy a legjobb akarat mellett sem lehet a jelentékeny emelést elkerülni és most *egyetlen ilyen lap példányának az előállítási költsége 330 koronát tesz ki.*

Ilyen körülmények közt lapunk főszerkesztője szükségét érezte a vidék szükségletét és teherbíró képességét ismerő esperesek értekezletének véleményét kérni ki abban a tekintetben, hogy a lapért kész-e az érdekltség olyan előfizetési árat fizetni, amely mellett a legszükségesebb költségeket teljesíteni lehet. Erre a *felvilágosítás kérésre* az esperesek értekezlete az egyházkerületi közgyűlés elé határozati javaslatot terjesztett, melynek elfogadásával a közgyűlés kimondta, hogy „arra a mellőzhetetlen nagy érdekre és szerepre tekintettel, amelyet egy ilyen sajtószerv egyházkerületünk életében képvisel és be kell, hogy töltsön, feltétlenül kívánatosnak és nélkülözhetetlenül szükségesnek tartja, hogy a Debreczeni Protestáns Lap a jelenlegi szellemi irányban, mai alakjában és szerkesztőségével legalább is mai terjedelmében hetenként megjelenve tovább is fennmaradjon. Minthogy pedig nyilvánvaló, hogy a mai nyomtatás stb. árviszonyok között a Debreczeni Protestáns Lap pusztán magánvállalkozásként fenn nem állhat, elvileg elhatározza, hogy a *Debreczeni Protestáns Lapot az 1924. év január 1-jétől hivatalos lapjának utveszi*, megrendelésére minden anyaegyházközséget lelkészi hivatalonként, fő és középfoku iskoláját elkötelezi, előállítási és expediciós költségeit, valamint szerkesztői és írói tiszteletdíjait az egyházkerületi pénztárból előlegezvéen, negyedévenként utólag az előfizetésre kötelezettekre kivetni, szükség esetén késedelmi kamatokkal behajtja, a lap átvétele részleteinek megtárgyalására pedig elnökségének utólagos jelentés bevárása mellett megbízást ad.”

Ezt az egyházkerületi határozatot lapunk tulajdonosai kötelességteljesen vették tudomásul, azonban úgy vélik, hogy az eddig független és az egyházkerülettel csupán a hivatalos közlemények közreadása tekintetében szerződési viszonyban álló sajtóorganumnak *hivatalos lappá átalakítása* minden vonatkozásban alapos megfontolást kíván. Úgy gondolják, hogy ha általában lehetséges, óhajtanó volna a lapnak akár a mostani, akár más szerkesztőséggel és tulajdonosokkal, de *továbbá is magánvállalkozásként fenntartása*, mert ez az egyházkerület közvéleményének minden korlától mentes megnyilatkozásra alkalmasabb mód.

Viszont azonban ennek a lehetősége csak a kellő anyagi előfeltételek biztosítása mellett van meg. Ha a mi előfizetőink készek adni olyan összeget, amennyit a hivatalos lappá átalakítás esetén úgyis fizetniük kellene: a lapot magántulajdonban is fenn lehet tartani.

Annak az elvnek az érdekében, hogy a lap lehetőleg mint magánvállalkozás állhasson fenn, tehát, hogy a véleménynyilvánítás szabadsága semmiféle korlátozó tekintet alá ne essék, még egy utolsó kísérletre határozták el magukat. Arra érték az egyházkerületi elnökséget, mely a hivatalos lappá átvétel részleteinek tárgyalására felhatalmazást nyert, hogy e tárgyalásokat és azokkal kapcsolatban az egyházkerület *elvi* határozatának végrehajtását egy félévvel halassza el és vegye tudomásul, hogy lapunk tulajdonosai a Debreczeni Protestáns Lapot még egy féléven át fenntartják, természetesen olyan előfizetési ár mellett, amilyennél elcsóiban ma a hivatalos lapot sem lehetne kiadni. Ha aztán a félév folyamán a tapasztalat azt bizonyítaná, hogy a lapot a tulajdonostársaság így sem bírja magának megtartani, akkor amjőjjön a hivatalos lap.

Az egyházkerületi elnökség a rendkívüli intézőbizottsággal egyetértésben ehhez készséggel hozzájárult.

Most tehát az a helyzet, hogy a Debreczeni Protestáns Lap az 1924. év első felében még mindenesetre a mostani tulajdonostársak kiadásában és a mostani szerkesztőséggel áll fenn. Hogy azután mi lesz: ennek a félévnek az eredményétől függ.

E

Mi arra kérjük mindazokat, akik úgy vélik, hogy a tiszántúli egyházkerületben is szükség van olyan egyházi lapra, melynek cikkeit nem kell hivatalos nyilatkozatoknak tekinteni, melyben tehát feszélyezettség nélkül lehet elmondani kinek-kinek a maga gondolatát, — jöjjenek segítségünkre. Mi készséggel ajánljuk *így, függetlenül*, a magunk munkáját és nem kívánunk semmi egyebet, csak hogy a kiadásaink megtérüljenek. Csak abban az esetben volnánk kénytelenek félre állani, ha ez sem volna az előfizetőktől biztosítható, mert nekünk semmi más jövedelmi forrás, mint olvasóink hozzájárulása, rendelkezésünkre nem áll.

A legszigorúbb számítások mellett és abban a kedvező helyzetben, hogy a lap előállítását teljesítő vállalat — egyéb összeköttetéseinkre tekintettel — kilátásba helyezhette, hogy rendkívüli áreltolódások esetét kivéve, a mostani árakat egy feléven belül számottevően emelni nem fogja, az előfizetési árat erre a félévre 14,000 koronában állapíthatjuk meg.

Lapunk iránya az marad, ami volt. A terjedelem tekintetében reméljük, hogy ezért az árért minden héten nyolc oldalt adhatunk. A nyolc oldalas lapon pedig ismét módunk lesz úgy a vidéki híreknek, mint a felmerülő gyakorlati kérdéseknek több teret szentelnünk.

Mi őszintén fájlalnók, ha a kísérleti félév végén azt kellene sóhajtanunk: *Oleum et operam perdidit*.

Tárca

Születék szűz Máriától.

A bibliának az a tanítása, amely az apostoli hitvallás eme tételében jut kifejezésre: „Születék szűz Máriától”, nemcsak az első század végén, hanem újabban is, különösen a XVIII. századtól kezdve erősen foglalkoztatta a lelkeket. S míg a régebbi időben a keresztyén-ség ellenségei támadták, legújabbán az egyházasnak és vallásosnak ismert emberek között találunk olyanokat, akik ezt a tanítást a keresztyén hittan felesleges teherként tekintik. Nem lesz hát érdektelen, ha karácsonyi ünneplésünk öntudatosabbá tévése végett röviden közlöm *Smith Herbert Booth* tudósnak a *The Continent* c. amerikai egyházi lapban 1922 dec. 28-án megjelent ily tárgyú cikkének tartalmát:

Lássuk a szűztől születés (parthenogenesis) ellen felhozott legáltalánosabb érveket:

1. Az első ellenvetés: A szűztől születés ellenkezik a természet törvényeivel és a tudomány alapján képtelenség.

Am az, hogy valami a megszokott rend ellenére történik, még nem erős érv arra, hogy egyáltalán lehetetlen is volna. Nézzük végig Jézus életét és halálát s meglátjuk, hogy azok felibe emelkednek annak, ami természetes és megszokott; miért ne lehetne akkor a születése is eltérő a megszokott rendtől.

Londonban a Kir. Sebész Kollégium orvosi múzeumában van tizenegy fácán, amelyek közül egy nyolc évig nőstény volt s azután teljesen átfemlódott hímé; a többi tíz is többé-kevésbé az átalakulás állapotában van. Ha ezt a tényt 2000 év előtt megírták volna, a mai ember azt mondaná rá, hogy ez emberi találmány, mese, a természeti törvény megsértése, lehetetlen. De mit szól ehhez a nyilvánvaló tényhez most? Lehetetlen? Nagyon gondoljuk meg a „lehetetlen” szó használatát, amikor Istenről beszélünk.

Különbben is a természettudomány ismeri a parthenogenezist az alsóbb rendű teremtményeknél selyemhernyónál, huszonötféle moly-nál, bizonyos szelid- és vadméheknél, darazsaknál, néhány hangyafajnál stb. s egy francia tudós szerint még olyan fejlett állatnál is, mint amilyen a béka.

A parthenogenesis nem lehetetlen a tudomány szerint az alsóbbrendű lényeknél; nem állítható tehát a tudás szerint az, hogy ez, vagy amaz lehető, vagy lehetetlen, mert hiszen éppen a tudomány állandóan változtatja megállapításait az újabb felfedezések eredménye szerint. Amit hát a tudomány lehetőségek tart az élet alsóbb fokán, ugyanaz nem lehet lehetetlen az élet magasabb birodalmában sem akkor, amikor azt Isten egyszülött Fiáért akarja.

2. A második ellenvetés: hogy Mátét és Lukácsot kivéve, az egész újtestamentom hallgat a szűztől születésről.

Az úri imádság csak két evangéliomban van meg, vajjon azt jelenti ez, hogy Jézus sohasem mondta, mivelhogy Márknál és Jánosnál nem olvasható? ! Csak Máté szól a Keleti bölcseségről és az Egyiptomba menekülésről; ezek sem történetek hát meg? Pedig világi történészek megerősítik. — Lukács írja le egyedül Jézus bemutatását a templomban; Josephus, a zsidó történetíró megerősíti. — Elhíhetők tehát a szűztől születés valósága is, ha szinte csak Máté és Lukács tesz is róla bizonyosságot.

De lássuk az újszövetség többi részét. Miért nincs azokban szó erről a jelentős dologról? Márk ott kezdi evangéliomát, amikor Jézus, mint tanító, fellép, természetesen nem szól tehát a születéséről. János evangélista pedig Jézus isteni tulajdonságait domborítja ki, ezért hagyja el a születést. Pálnál viszont azért nem találjuk e tan hangoztatását, mert a Pál által szóban és írásban hirdetett és idvességéről szóló tanításhoz nem tartozott hozzá szükségképpen a szűztől születés megemlézése. De még így is találunk Pál apostolnál olyan tetteket, amelyekből következik, hogy ő is hitte a parthenogenezist (Gal 4, Filip 2, 1Tim 2, 15.). Azt is tudjuk, hogy Lukács a maga evangéliomát Pál elbeszélése után is írta; ami

tehát az ő evangéliomában van, az megfelel a Pál hitének és tanításának is.

3. A harmadik ellenvetés: Hogyan születnek földi anyától bűn nélkül való ember?

A római katolikus egyház ezt az ellenvetést úgy vélte elhárítani, hogy 1854-ben elfogadta azt a bibliával nem igazolható tant, hogy Mária szeplőtlenül fogantatott az ő anyjának, Annának méhében.

Mi másutt keressük a magyarázatot. Jézus testet öltött magára, mert különben nem lehetett volna a bűnös emberiség megváltója. Pál szépen fejtegeti ezt a római levél 5. részében. Ahogy Ádám romba dönté a régi világot, úgy emeli ezt fel az új világ Feje és Ura Jézus, aki testet nyert, de nem eredendő bűnnel terhelt testet, mert amint Lukácsnál olvassuk (1³⁵), az angyalnak Máriához intézett szavait: „A Szentlélek száll tereád és a Magasságosnak ereje árnyékoz meg téged; azért ami születik is, szentnek hivatik, Isten Fiának”.

4. Negyedik ellenvetés: A zsidók nem várták ezt, az ószövetség sem szói róla. Ez csak a tanítványok találmánya.

Sokan érvelnek ma úgy, hogy a szüztől születés abból a félreértésből származott, mely szerint Ésaiás 7¹⁴-ben az „almah” héber szót Máté abban a jelentésben vette, hogy: szűz, holott a szűz szó héberül így van: bethulah, míg az „almah” általában felnőtt fiatal nőt jelent. Igen ám, de az ószövetségben, ahol csak előfordul az „almah” szó, ott mindig szűzet jelent (1Móz24⁴³, 2Móz2⁸, Zsolt68²⁶, Péld30¹⁹, Ének. Én1^{3, 6}), nem lehet hát más értelme Ésaiás prófétánál sem.

5. Végül felhozzák azt az ellenvetést, hogy Jézust úgy tekintették, mint a József fiát s a bibliában is van így említve.

Kétségtelen, hogy a közéletben, a zsidók akkori világában úgy ismerték Jézust, mint József fiát s addig míg József élt, Mária és az ő fia a József gondozása alatt volt. Négy ízben az evangéliomokban úgy vannak említve Mária és József, mint Jézus szülei. Egy helyen Mária szól így, három helyen Názáret, Bethsaida és Kaperneum népe. És ez természetes is. A születés titkát egyelőre csak József és Mária tudta s ők nem kiabálták ezt a házak tetejéről, hanem az első egyház megalakulása után legbizalmasabb barátainak mondták el s így lett közismertté.

Az ellenérvek megeáfolása után még tudnunk kell azt, hogy

a) a biblia régi kéziratosszövegei között van olyan, amelyikben nincs meg az evangéliomok minden története, de egyetlen olyan kézirat sincs, amelyikből a szüztől születés története hiányoznék, ez tehát mindig alkotó része volt a Máté és Lukács evangéliomának.

b) Jellemző, hogy az ókornak sem történeti személyei, mint Nagy Sándor, Buddha, sem regebeli istenei nem születnek szüztől, amiért

is a szüztől születés nem más vallástól kölcsönzött történet, vagy kép, hanem Isten tanácsvégzésének munkája.

c) Az is bizonyos, hogy az apostoli hitvallásban a legrégebb időtől, a második század első felétől benne volt ez a tan és a XVIII. századig aránylag igen csekély volt azoknak a jelentéktelen eretneknek a száma, akik ezt a tant nem vallották.

S ha ma vannak, akik ebben a tanban kételkednek, megannyi azoknak száma, akik boldog hittel vallják és tudásuk fegyverével védelmezik, ezt mint a keresztyén igazságnak szent bizonyosságát.

E. K.

Egyház

A debreczeni református presbiteriumnak felhívása

az ország összes református presbiteriumához és az összes protestáns egyházi hatóságokhoz.

Dr. Révész Imre lelkipásztorunk, a Tempomegyesület 1923. november hó 2. napján tartott gyűlésén, a kivonatossan közölt következő beszédet tartotta:

A legközelebb elmúlt években eddig is elégszer tapasztaltuk római katolikus magyar testvéreink részéről azt, hogy ugyanakkor, amikor a Krisztusban és hazánkban való testvéri egyességet hangoztatták és kötötték a szívünkre, túltengő egyházfelekezeti öntudatuknak ezt az egyességét eleve kétes színben feltüntető megnyilatkozásokat engedtek meg. Ezekre a megnyilatkozásokra, kivált minthogy a legtöbb esetben egyes személyek részéről történtek, rendszerint a hallgatás volt a leghelyesebb és legméltóbb felelet. Azonban a nemrég lefolyt budapesti országos katolikus nagygyűlésen elhangzott nyilatkozatokkal szemben már nem követhetjük ugyanezt a magatartást, mert itt a magyarországi római katolicizmusnak, ha nem is hivatalos, de azzal a gyakorlatban majdnem egyenlő súlyú társadalmi képviselője a maga egészében emelt a maga előkelő papi és világi szöszölői útján az ország színe előtt olyan vádak a magyar protestantizmus ellen, amelyeket szó nélkül hagynunk egyértelmű volna a megfélemléssel, sőt az árulással.

Ezek a vádak, bár nagyon sokfelé szétágazók, valamennyien egy közös gyökérrel bírnak. Ez pedig az a nagyon régóta ismeretes tanítás, amely szerint a reformáció a magyar nemzet egységét megrontotta s a mohácsi vész óta bekövetkezett összes nemzeti szerencsétlenségeinknek a protestantizmus a legmélyebb forrása. Ennek a szörnyű vádnak, melyet a

magyarországi katholicizmus védő-támadó harcokai az ellenreformáció XVI. századbeli kezdetei óta állandóan hirdetik s a legkülönbözőbb változatokban újítanak föl esetről-esetre, nyilván az a nagyon átlátszó célja, hogy a magyar lelkekben hazafiságukra apellálva keltessen ellenszenvet a protestantizmus iránt.

Bár meg vagyunk arról győződve, hogy ennek a vádnak alaptalan és rosszhiszemű volta nemcsak a hitükben és hazafiságukban erős magyar protestánsok, de a történelemnek és az életnek minden elfogulatlan ismerője és vizsgálója előtt is napnál világosabb, ez alkalommal még is szükségnek látjuk azt, hogy jó lelkiismerettel és ünnepélyes nyilvánossággal megállapítsuk vele szemben a következő, csak „a sötétség hatalma” által (Lukács ev. 22: 53.) elhomályosítható tényeket és következtetéseket:

A reformáció és protestantizmus nemhogy megromította volna a magyar nemzet egységét, hanem ellenkezőleg, igazi, belső, lelki értelemben megteremtette ezt. A középkori magyar nép politikailag és egyháziilag egységes életformák között él ugyan, de a nemzeti gondolat és öntudat belsőleg egyesítő lelki kapcsát benne még hiába keressük — ami rövid megszakításokkal folytonosan dúló trónvillongásaiból, párt- és osztályharcaiból is kitűnik. Nemzeti gondolatot és öntudatot csak a protestantizmus tudott adni népünknek azáltal, hogy a katholicizmus érdemes, de kezdetleges előmunkálatai után, a semmiből alig valamivel több előzményből megalkotta a nemzeti gondolat előfeltételeit és eszközeit: a nemzeti nyelvet és irodalmat, iskolát és művelődést. Ezt komoly és elfogulatlan katholicus magyar tudósok a protestánsokkal versenyt mutatták ki. Az is bizonyos, hogy nemzetünket a mohácsi vész utáni szerencsétlenségeiben egyedül ezen, a reformáció ajándékának tekinthető nemzeti gondolat és öntudat volt képes megoltalmazni a lelki széthullástól — aminthogy mai katasztrófájában is egyedül ez lesz képes megőrizni a külső, erőszakos széttagoltság fölött diadalmaszkodni hivatott belső szerves kulturális és erkölcsi egységét.

Arra hivatkozni ezzel szemben, hogy ugyan-ezt a kulturateremtő s ezáltal lelki egységbe-forrasztó munkát a katholicizmus egymaga is el tudta volna végezni nemzetünk életében s hogy a reformáció nem tett annyi hasznos műveltségfakasztó hatásaival, mint amennyi kárt okozott felekezetre bomlasztó munkájával — nagyon könnyű, de egyben bizonytalan. Egyéb nemzetek művelődéstörténetét megfigyelve pedig egyenesen azt látjuk, hogy mindenütt, ahol a katholicizmusnak a népéletben és az államban való egyeduralmát a protestantizmus számbavehetőleg nem veszélyeztette, az általános műveltség máig jóval alacsonyabb színvonalon áll, mint a teljesen, vagy túlnyomó-

lag protestáns államokban. (V. ö. Spanyolországot a Skandináv államokkal!) S egyben az is megállapítható, hogy a katholicus vallási egységüket többé, vagy kevésbé megőrzött országok és népek általában nem tettek akkora haladást a belső, lelki értelemben vett nemzeti egységük kialakítása terén, mint azok, amelyekben a reformáció hatása következtében megtörtént a vallásfelekezetre való széttagolódás. Pl. Anglia és az Egyesült Államok népe nemzeti öntudatában sokkal erősebb és egységesebb, mint akár az olasz, akár a francia. Ez arra vall, hogy a nemzetek igazi — tehát nemcsak külső — egységének kialakításában nem a vallásfelekezeti egység a döntő tényező. Sokkal inkább attól függ ez, hogy a nemzet fiaitól követett vallásnak, vagy vallásoknak van-e és mily mértékben van erkölcsi tartalmuk és erejük ahhoz, hogy híveiket a nemzeti élet és munka egységére, szolidaritására alkalmasokká tegyék, önzetlenségre, önmegtagadásra, az állami és társadalmi rend és a jogos tekintélyek megbecsülésére neveljék. A különböző vallásfelekezetek hívei között nemes verseny folyhatik e tekintetben, -- de a tények egyáltalán nem azt mutatják, mintha ebben a versenyben a protestantizmus maradna alul. Azzal a minduntalan hangoztatott állítással szemben, hogy a tekintélyek tiszteletét, az állami és társadalmi rend épségét maradandóan csupán a katholicizmus tudja biztosítani, ott állanak az európa-amerikai művelődéstörténetnek azok a letagadhatatlan bizonyosságai, melyek szerint négy század óta a forradalmak tipikus országai (Spanyolország, Portugália, Olasz-, Franciaország, délamerikai államok) teljesen, vagy túlnyomóan katholicus országok — amíg a rend, a nyugalom az egészséges fejlődés, a szellemi és gazdasági virágzás tipikus országai (Anglia, Hollandia, Skandináv államok, észak-amerikai Unió) teljesen, vagy túlnyomóan protestánsok.

A katholicizmusnak azon magyarázata e tényekkel szemben, mely szerint az illető róm. kath. országokban a folyton ismétlődő forrongásokat a hitetlen szabadgondolkozásnak és az anyagelvű radikálizmusnak a szelleme idézte elő, tehát azokért magát a katholicizmust nem lehet felelőssé tenni — annak a további kérdésnek a fölvetésére készlet: hogyan van az, hogy ezzel a hitetlen és anyagelvű forradalmi szellemmel szemben éppen a tekintély vallásának kevesebb fékező és ellensúlyozó ereje volt és van, mint a protestantizmusnak, amelyet róm. kath. részről előszeretettel vádolnak azzal, hogy az általa hirdetett keresztyén szabadságelv minduntalan féktelen szabadosságba csap át? Nyilván nem onnan, ahonnan a katholicizmus védelmezői magyarázzák: mintha t. i. a protestantizmus a forradalmak szellemével megalkudnék és szövetségre lépne s ezért tudná azt esetenként ügyesebben levezetni,

mint a nem alkuvó és nem szövetséző „intransigens” katolicizmus. Ha ez igaz volna, ma már régen nem volna protestantizmus, mint önálló keresztyén vallási és egyházi típus: a forradalmak szelleme régóta felszívta volna, egy ilyen méltatlan, áruló szövetség természetes következményeként. A valóság az, hogy a katolicizmus lelki, erkölcsi és ahol lehetséges, politikai kényuralma mindenütt szükségképen idézi föl a másik szélsőségbe átesapó forradalmi visszahatást — amíg a protestantizmus, a tiszta evangélium alapján állva, elvileg tökéletesen s a gyakorlatban is sikeresen egyensúlyban tudja tartani a valódi szabadságot a valódi tekintéllyel, az egyéniség jogát a közösségével s a szabadság esetleges túlzásait a saját erejéből orvosolni is képes, amíg a katolicizmusban a tekintély túlkapásai folyvást idegen, forradalmi tényezők correctivumára szorulnak.

Magyarországon sem volt soha a protestantizmus a nemzet egységére káros viszályok előidézője és forradalmak szítója. Vezéri nagyságait és hű gyermekeit minden időben a nemzeti egység és öncélúság gondolata és törekvése hatotta át, a magyarban elsősorban a magyart nézték, a saját felekezetük számára illetéktelen politikai befolyást, vagy ép egyeduralmat sohasem akartak biztosítani s a lelkiismereti szabadságért folytatott véres és vértelen harcokból a nemzet egész életére nézve politikai tekintetben is haszon és áldás háramlott. Hogy a „nemzeti egység”-nek Róma és Bécs által kínált és diktált formájából nem kértek, azért őket a józan ész és az intellectualis becsületesség hazaárulással és nemzetrontással époly kevéssé vádolhatja, mint ahogyan az első keresztyéneket is csak az eszelősség és a gonoszság bélyegezheti a római birodalom sírásóinak amiatt, hogy nem voltak hajlandók térdet hajtani az antik állameszmét képviselő bálványok előtt s lelkiismeretük tiltakozott a római birodalmi egységet symbolikusan kifejező császárimádás ellen. A magyar nemzetnek a Habsburgok beolvasztó törekvéseivel dacolni képes erkölcsi gerincet a protestantizmus adta meg, a katolicizmus erre egymaga épen úgy nem lett volna képes minálunk, mint ahogyan nem volt az a XVII. századbeli Cseh- és a XVIII. századbeli Lengyelországban. A magyarországi ellenreformáció végleges és teljes diadala esetén a fajmagyarság pusztulása s helyükre idegenek rendszeres beözönlése még sokkal nagyobb mértékben következett volna be, mint ahogyan tényleg következett — és akkor ma már Csonka-Magyarország sem állana, legalább is nem ezzel a nemzeti léttel és jelleggel, amellyel ma tényleg, minden katasztrófa után is rendelkezik s amelyet Magyarország majdani feltámadása tömör magvának és biztos zálogának lehet tekinteni.

Azt elismerjük, hogy a protestantizmusnak, mint mindenütt, úgy hazánkban is voltak

hűtlen gyermekei, akik épen azért, mert hitükben és erkölcsükben hajótörést szenvedtek, honszerelmükben és nemzethűségükben is megingottak s hazájuknak és nemzetüknek megrentőivá és árulóivá lettek. De ugyanez a jelenség a katolicizmusban is sokszorosan bekövetkezett s jóérezésű, komoly protestánsoknak mégsem jutott soha eszükbe, hogy hitetlen és erkölestelen, névleges katolikusoknak akár régiebb, akár legújabb haza- és nemzetellenes cselekedeteiből vonjanak következtetést a katolicizmusnak, mint ilyennek, haza- és nemzetellenes voltára. Ennek a szomorú sophistikának a fegyverét mi nyugodt lelkiismerettel átengedtük a katolicizmus túltengően öntudatos harcosainak, abban a bizonyosságban, hogy az igazságot és a szeretetet egyképen megcsúfoló erőszakos álokoskodásaikkal egyének és tömegek gyöngye lelkét a mai kritikus időkben pillanatokra ugyan megtéveszthetik, de maradandó sikert el nem érhetnek, mert amint minden idők egyik legnagyobb és legnemesebb katolikus géniusza, Pascal mondotta a jezsuitákkal vívott világhírű tollharcában, a katolicizmus jobb lelkét védelmezve annak hatalmi démona ellen: „az erőszaknak Isten rendeléséből megszabott és korlátolt határai vannak s pályája végül is az általa megtámadott igazság dicsőségét gyarapítja, míg az igazság örökké megmarad és végül is diadalmaskodik ellenségei fölött, mivel ő örökkévaló és hatalmas, mint maga az Isten”. (XII. Lettr. prov. végén.)

Hogyha a magyar protestantizmust valaha — mitől óvjon a szentek Ura, az egyének és népek kegyelmes Gondviselése! — elhagyná éltető lelke: a Krisztusnak szabaddá tévő és szeretetben megdicsőülő igazsága és élete, akkor, de csakis akkor valóban nemzetrontóvá lenne, mint ahogyan az a test, amelyből az élet kiszálott, megrentja környezetének élete- és légkörét, rothadásának gyilkoló miazmáival. Mindaddig azonban, amíg a Krisztus lelke élteti a magyar protestantizmust, az igazság és a szabadság egymást esőkoló békességével, a világosság szeretetével és a szeretet világosságával ő maga is éltetni fogja a magyar nemzetet. Mert a nemzetet, az Irás szava szerint (Példabeszédek könyve: 14:34.) az igazság magasztalja föl és a népeknek a bűn szolgál gyalázatukra.

V é g z é s .

A presbiterium megdöbbenéssel értesül azokról a bántó kijelentésekről és alaptalan vádakról, amelyekkel a magyarországi római katolikus egyház egyes papi és világi szószólói a Budapesten legutóbb tartott országos katolikus nagygyűlés alkalmával a magyar protestantizmust az ország színe előtt illették.

Szomorú jelét látja a kijelentésekben és vádakban annak, hogy a római katolikus magyarság

egy irányadó tényezői a maguk egyházának különleges érdekeit és törekvéseit fölébe helyezik a keresztyéni szeretet és a felekezeti béke egyetemes nemzetépítő szempontjainak.

Viszont rendithetetlen meggyőződéssel hiszi és vallja, hogy a magyar protestantizmus létele és fennmaradása, miként a múltban, úgy a jelenben is, Istennek akarata és ügye, aki a reformáció által adta vissza az emberiségnek a Krisztus tiszta evangéliomát és alapozta meg nemzetünk igazi egységét.

Ebben a sziklaszilárd bizonyosságban tiszta lelkiismerettel és teljes eréllyel visszautasítja a szóbanforgó nyilatkozatokat, kijelentvén, hogy a magyar protestantizmust és közelebről szeretett református egyházunkat, amíg az önlelkéhez, evangéliomi és nemzeti eszményeihez hű marad, semmiféle külső támadástól nem félti, sőt minden ilyet — Róm. 8:28. szerint — végeredményében javára válónak tekint.

Reméli egyszersmind, hogy római katolikus magyar testvéreink zömének hazafisága ezekkel a nyilatkozatokkal nem fog egyetérteni.

Ebben a hitben és reményben a presbiterium, Isten országaért s benne egyházának javáért és nemzetünk lelki és erkölcsi megépüléséért buzgón imádkozva és dolgozva, nyugodtan néz a jövő elé. Azonban, örüllői kötelességéhez híven, ezt a határozati javaslatot egyházi lapjaink útján közli az ország összes református presbiteriumaival, felkérve őket, valamint felsőbb és legfelsőbb egyházi hatóságainkat hasonló természetű ünnepélyes nyilatkozatok tételére.

Kelt a debreczeni református egyház presbiteriumának 1923. deczember 1-én tartott gyűléséből.

Nagy József sk.,
főgondnok.

Dr. Baltazár Dezső sk.,
püspök, lelkészelnök.

Dr. Juhász Nagy Sándor sk.,
főjegyző.

Különfélék

Dr. Ravasz László püspök a Kisfaludy-Társaságban folyó hó 5-én tartotta székfoglalóját, amelyben kegyelettel és mély bepillantással jellemezte Gárdonyi Gézát, akinek helyére lépett. A megemlékezés után felolvasta a mű alkotásról és a művészetéről szóló nagyértékű értekezését.

A Kálvinisták Templomegyesülete hitvédelmi szakosztályában folyó hó 7-én Kiss Ferenc egyetemi tanár tartott hatalmas és építő előadást „Gondolatok az egyházépítés köréből” címen. A nagyszámú érdeklődő közönség ernyedetlen figyelemmel hallgatta az elismert szakférfi tudományosan megalapozott, de népszerűen és közérthetően megfogalmazott előadását.

A debreczeni lelkésztestület adventi összefüveteleit különösen értékessé teszik azok a tudományos biblíamagyarázatok, amelyeket hétről-hétre egyetemi tanárok adnak elő a Jézus születésének

történetéből. Így folyó hó 3-án Csánki Benjámint Máté 118-24. folyó hó 10-én Dr. Lencz Géza Máté 213-23 alapján tartott igen alapos, nagy felkészültségű és igen tanulságos biblíamagyarázatot, míg Dr. Varga Zsigmond folyó hó 17-én fog a napkeleti bölésekről beszélni.

Lelkészmeghívás. A hajdúszoboszlói gyülekezet a Szabó Antal esperes elhalálozásával megüresedett lelképásztori tisztre Bélyeky Lajos szatmári lelkészt hívta meg, aki megelőzőleg Hajdúszoboszlón volt Szabó Antal elődje. Ritka és fel-emelő jelenség, hogy egy gyülekezet volt pásztorát kívánja vissza: alapja nemcsak a hálás gyülekezet szeretetében, hanem a lelkész arravalóságában is van.

A debreczeni főgimnázium „Arany János” önképzőköre az ifjúsági ének- és zenekar közreműködésével f. hó 15-én Herczeg Ferenc születésének 60 éves jubileumára emlékünnepelet rendez gazdag műsorral.

Beiratkozási hirdetés. A debreczeni Tisza István tud. egyetem mind a négy református hit-tudományi, jog- és államtudományi, orvostudományi és bölcsészeti-, nyelv- és történettudományi karán a rendes beiratkozások az 1923—24. tanév II. felére 1924 január 7-től 19-ig tartanak. Utólagos beiratkozásra engedélyt febr. 10-ig az illetékes kari dékán, febr. 18-án bezárólag az egyetem rectora adhat. Utólagos beiratkozásnak azonban a megállapított létszám keretén belül csak azokra nézve van helye, akik valamely más főiskolán azért nem voltak felvehetők, mert ott a létszám betelt. Ezt a körülményt azonban az illető főiskolához beadott s a létszám beteltele miatt föl nem vételt igazoló dékáni záradékkal ellátott eredeti kérvény vagy az illetékes kari dékán bizonyítványának becsatolásával tartoznak igazolni. A tudományegyetemre a fennálló törvények és rendeletek értelmében csak oly egyének iratkozhatnak be, kik nemzethűségi és erkölcsi tekintetben feltétlenül megbízhatók és csak oly számban, amennyiben alapos kiképzés biztosítható. E rendelkezések az előző tanévekben beiratkozva volt rendes és rendkívül hallgatók beiratkozási jogát nem érintik, amennyiben nemzethűség szempontjából és erkölcsi tekintetben való megbízhatóságukat megfelelően igazolták. Beiratkozni csak engedéllyel lehet. Beiratkozásért tehát mindenkinek folyamodnia kell. A beiratkozási engedélyt kérő folyamodványt annak a karnak a dékánjához kell benyújtani, amely karban a folyamodó beiratkozni kíván. A beiratkozási engedélyt kérő folyamodványokat 1923. évi december hó 15. és 31-ike között kell benyújtani. A nemzethűség szempontjából és erkölcsi tekintetben való feltétlenül megbízhatóságnak elbírálása céljából minden első ízben folyamodónak a következő okmányokat kell folyamodványához csatolnia: 1. Születési anyakönyvi kivonatot. 2. Középfiskolai érettségi bizonyítványt. 3. Erkölcsi bizonyítványt folyamodónak eddigi magatartásáról, különösen a nemzethűség szempontjából. (Városi vagy községi eljáráságtól.) 4. Közhatósági bizonyítványt a szülők

foglalkozásáról, vagyoni helyzetéről s arról, mióta laknak jelenlegi lakhelyükön, azelőtt hol laktak és mivel foglalkoztak. 5. Annak a középiskolának, amelyen a VIII. osztályt végezte, igazgatója által kiállított bizonyítványt eddigi magatartásáról és arról, alkalmas-e főiskolára való felvételre. A nemzeti hadsereg tényleges állományú tisztjei a m. kir. honvédelmi miniszter írásbeli engedélyével kérhetnek beiratkozási engedélyt s akik csak az 1. és 2. pont alatt említett okmányokat tartoznak bemutatni. A beiratkozási engedély ugyanannak az egyetemnek ugyanazon karán a hallgatók egész tanulmányi idejére érvényes. Két félévi megszakítás után azonban — kivéve a katonai szolgálatra történt behívást — az engedély megszüntnek tekintendő. A jog- és államtudományi karon előadott államszámviteltanra a kellő igazolás és az alaki előképzettség fennforgása mellett rendkívüli hallgatókul való felvétel tekintetében korlátozás ezidő szerint nem áll fent. A tandíjat a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr későbbben fogja megállapítani. Debreczen, 1923 december hó 10. Dr. Orsós Ferenc sk., e. i. Rector.

Visken harangszentelés volt, amelyen a renovált ősrégi templom tornyában nyolc mázsás harangot helyeztek el. A harangavatás egyik meghatározó mozzanata az volt, amikor Mészáros Gábor János huszti borbély 500 szokolt adott át Bertók Béla püspöknek a minél előbb felállítandó lelkész- és tanítóképző-intézet javára azzal, hogy ez összeget havonként 50 szokollal növelni fogja.

A kiskunhalasi főgimnáziumban Bily Csabot, volt debreczeni széniorot választották meg vallás-tanárnak. Ad multos annos.

A debreczeni cserkész szövetség folyó hó 9-én tartott tisztújító közgyűlésén elnökké Wallisch Oszkár főreáliskolai, alelnökké Török Tibor leánygimnáziumi tanárt választották.

A Svetits-intézet, a debreczeni róm. kath. tanítónőképző, folyó hó 8. és 9. napján jubilálta negyedszázados fennállását.

Felhívás. Tisztelettel kérem a Debreczeni Egyházmegye nt. lelkészeit és egyházait, hogy az országos lelkészi nyugdíjintézet tagjai díjakat, 2%-os fenntartói járulékokat a múlt évi (tízszere az 1921. évinek) összegben sürgősen méltóztassanak beküldeni az egyházmegyei pénztárhoz, megpótolva a küldeményeket utalványlaponként 30—30 korona utalványkézbesítési költséggel. Debreczen, 1923 dec. 10. Kiváló tisztelettel Rózsa Sándor egyházmegyei pénztárnok.

A sárospataki jogakadémia megszűnése alkalmából az egri érseki jogakadémia tanári kara őszinte és igaz fájdalommal tolmácsolta érzéseit a sárospataki kollégiumnak.

Halottunk. Andorkó Andor III. éves tanítóképzőintézetű növendék, b. e. Andorkó Sándor darnói lelkészársunk árvája, f. hó 6-án 20 éves korában, Püspökladányban elhunyt. A jó gyermeket özvegy édes anyja, nyolc testvére és a nagyszámú rokonság siratja. Legyen áldott emlékezte!

A mezőtúri főgimnázium ifjúsága folyó hó 15-én jótékony célú alapjai javára Petőfi—Madách estélyt rendez szép programmal.

A Magyar Traktátus Társulat karácsonyra a következő könyveket adja ki: Benkő István, Erzsike álma 950 K. Uray Sándor, Kis emberek könyvecskéje 2500 K. Baksay Sándor, Hazugság-hazugság 2800 K. Tildy Zoltán, Pafkós Péter nehéz éjszaka 2500 K. Czeglédy Sándor, Kis Ábris bosszúja 950 K. Forgács Gyula, Agenda és konfirmációi káté 3240 K. Megrendelhetők Tahitótfaluban (Pest vm.). Az árhoz 10% csomagolási és portó költséget kell csatolni.

Hirdetés. „Nagy alföldi mezővárosban idős református pap mielőbbi belépésre egyszerűbb házvezetőnőt keres, lehetőleg gyermektelen, 50 év körüli özvegy papnét vagy tanítónőt, akinek két eseléd lesz a keze alatt. Cím a kiadóhivatalban.”

Az egyházkerületi új stólarendelethez a Lap múlt számában, a 261-ik lapon közölt szövegében, alulról a 3. sorban „le nem számítható” helyett „le nem szállítható” olvasandó. Egyházkerületi főjegyző.

Apró füzetek. 1. szám. Dr. Ballazár Dezső, A kálvinizmus és az államélet. — 2. szám. Dr. Ravasz László, A magyar vallás. — 3. szám. Gyűlési István, Bárányszörbe bujt farkasok (adventisták és spirítiszták ellen). — 4. szám. Dr. Erdős Károly, A kálvinizmus és a magyar lélek. — 5. szám. Dr. Erdős Károly, Méliusz üzenete. A 3. szám ára 150 K., a többi 100 korona. Megrendelhető az Apró füzetek szerkesztőségénél Debreczen Kollégium.

Szerkesztői üzenetek

A. E. A kedves levelet hálással köszönöm. Bizony a Tisza István szellemének szolgálata és az Ady-kultusz nem nagyon összeférők, — sokkal kevésbé, mint ama két méltóság. De ebben a mi lapunk semmit sem tehet. Örömmel értesülvén egészsége helyreállításáról, reményem, hogy hamarosan megörvendeztet egy szép cikkel. Akire annyi talentum bízott, annak nem való a helye elhagyására még tréfából sem gondolni. Őszinte, meleg tisztelettel kívánok kellemes karácsonyt.

K. B. V. Kívánságát nem teljesíthetjük, mert akkor mások kérésére a búza árát, az arany paritást és ehhez hasonló más tőzsdei dolgot is közölnünk kellene hetenkint, ez pedig állandó tőzsdei rovatot jelentene. Ilyennek a Lapunkban nincs helye. Most azonban kivételesen jelezzük, hogy az ezüst korona értéke 2500 korona körül mozog.

Pályázati hirdetés.

A Dunamelléki Református Egyházkerület Belmissziói Bizottsága pályázatot hirdet a következő tartalmú traktátusok megírására:

1. A lelkészi pálya eszményéről.
2. A református tanító feladata.
3. Mit kíván tagjaitól egyházunk?
4. Mit tehetnek egyházamért?
5. Egyházunk és a Szentírás.
6. Presbiterek teendői a konfirmáció körül.

7. A mi hitünk. (Apologetikus.);
8. Mit olvasson a református ember?
9. Egyházunk és a házasság.
10. A református szülő hogyan nevelje gyermekeit?

Az 1. és 2. pályaválasztás előtt álló ifjak számára való legyen. A többi népszerű modorban irandó a református keresztyén öntudat erősítésének szolgálatában.

Az 1—4 egy (1) kis oktáv nyomtatott iv terjedelmű.

Az 5—10 fél (1/2) kis oktáv nyomtatott iv terjedelmű legyen.

A füzetek címeit a pályázók tetszésük szerint fogalmazhatják.

Az egy ives füzetek pályadíja 50,000 K. A féliveseké 25,000 K.

A pályaművek 1924 január 31-ig a Református Püspöki hivatal címére (Budapest IX., Ráday-u. 28.) küldendők jelíges levéllel s a füzet számára való hivatkozással.

Budapest, 1923. December 16.

Dr. Ravasz László,
püspök.

Fittler Sándor

orgona- és
orgonasíp-készítő
vállalata

Erzsébetfalva (Budapest mellette), Erzsébet-u. 23.

Készít elsőrangú gépezetes és légnomású, tartós, nem-mechanikus

új orgonákat

művészi kivitelben. —
Hadicélokra elrekvirált és egyéb

orgonasípok

speciális készítése és szállítás.

Változta régi orgonák légnomású rendszerre való átalakítását, kibővítését, javítását, tisztítását és szakszerű újra hangolását, valamint

orgonák évi jókarban tartását.

Villamos fűjtató berendezések készítése.

Harmoniumok és zongorák bármilyen javítása és hangolása szakszerű kivitelben. — Minden munkaért jótállást vállalok. — Felvilágosítással, tervzettel és költségvetéssel kívánatra készséggel szolgálok. — Munkám szakszerű végzését és pontosságát több egyház ajánlólevelével tudom igazolni.

10—9

ALAPÍJTATOTT 1910-BEN

(Másolat.) **FITTLER SÁNDOR**

orgona- és orgonasíp-készítő vállalatának, Erzsébetfalva.

A Karczagi Református Egyház orgonájának hadicélokra elrekvirált sípjait és orgonánk tökéletes átjavításának, kitisztításának és hangolásának elkészítő és rendbehozó munkálatait az Ön cégjére bízom s Ön a munkálatokat mindnyájunk meglegedésére, szépen, jutányosan és jól végezte el, ezért cégét az orgona-építő egyházaknak jó lélekkel ajánlhatom. Karczag, 1923 szeptember 20. **Török Vince** református lelkész.

Nélkülözhetetlen minden gyermeknek!

A bibliai kvartet játék

tartalmaz 48 lapot, mindegyiken 4 bibliai mondással. Minden mondás 4 lapon négyszer van meg, de mindig egy másik van legfelöl bekeretezve. Ha játék közben a négy ilyen összetartozó lap összekerül, ez egy kvartetet jelent s kikerül a játékból. Akinek a játék végén a legtöbb kvartetje van, az a nyertes.

A lapokat egyenletesen kiosztjuk. A kezdő, miután az esetleges kvarteteit már félrerakta, valamelyik társától kér egy lapot. Azt, amelyik éppen hiányzik a kvartethez. Pé. kérem a Mózes könyvéből azt az igét, hogy: "Közvetlen lélek az ég és a földet". Meg van írva Mózes első könyve, első részének első versében. Az elmondásnak s a hely megjelölésének pontosan s később már kívülről mondva kell történnie. Ha az illetőnél ez az íge bekeretezve megvan, odaadja s az első sor több körjének ismét tőle, akár egy másvalakitől. Ha valakinél a kért mondás nincs meg, ő reá száll a további kérdés joga. A játék végső célja a 48 szép bibliai mondás pontos megtanulása.

Ezen igazán hasznos és tanulságos bibliai játékot a homburgi magyar keresztyén misszió adta ki igen csinos és szép kivitelben.

Ára K 1000.— Kizárólag csak nálunk kapható.

32° (legkisebb alak)

Diszkötésű Zsoltárok megjelentek.

Rendkívül csinos, izléses és szép kivitelben, valódi arany metszéssel a következő kötetek kaphatók:

Csontkötés	tokban	Alapár	K 20.—
Valódi bőrkötés	"	"	K 25.—
Párnázott vászon	"	"	K 12.—
Díszvászon	hajlítható	"	K 8.—

Szorozatszám e héten 1800.

Méliusz könyvkereskedés Debreczen.